

คำวินิจฉัยของ พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๖-๑๗/๒๕๕๕

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๕๕

เรื่อง พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

ข้อเท็จจริง

คำร้องที่ ๑ ข้อเท็จจริงตามคำร้อง สรุปได้ว่า พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด (สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญากรุงเทพใต้ ๒) โจทก์ และหม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล โจทก์ร่วม ได้ยื่นฟ้องบริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) จำเลยที่ ๑ โดยนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ จำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในฐานะความผิดร่วมกันหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ด้วยเอกสาร ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๘ และมาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พุทธศักราช ๒๕๓๕ มาตรา ๓ และมาตรา ๔ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๕๔ มาตรา ๔๘

ศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ดำเนินการพิจารณาจนเสร็จสิ้นแล้ว จึงนัดฟังคำพิพากษาในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ต่อมาวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ จำเลยทั้งสองได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญจึงเป็นอันใช้บังคับมิได้ โดยให้เหตุผลว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น คดีนี้ จำเลยที่ ๑ เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายโดยมีจำเลยที่ ๒ เป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การโฆษณา ทั้งบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทของคนในสังคมเปลี่ยนตามภารกิจของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้พัฒนาจากบทบาทในการเสนอข่าวมาเสนอความคิดเห็น กระทั่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของแผ่นดิน การเสนอข่าวที่พาดพิงถึงบุคคลสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ก็ได้บัญญัติกำหนดให้เสรีภาพการเสนอข่าวและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ

หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ ซึ่งสื่อมวลชนได้จัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุมจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ เป็นการกำกับและดูแลโดยใช้มาตรการลงโทษทางสังคมด้วย ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย”

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรณีที่เป็นบรรณาธิการ ไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์ แต่ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการด้วยโดยผลของบทบัญญัตินี้ ทำให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะถูกจำกัด ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ กำหนดว่า ผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นตัวการ คือ กรณีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ กำหนดให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการด้วยโดยที่การกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของบรรณาธิการ นอกจากนี้การใช้บังคับพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ทำให้ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน จะเกิดความหวาดระแวง ขาดความกล้าหาญอย่างเพียงพอที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงที่ประชาชนควรได้รับรู้ ผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องคดีขอให้ลงโทษเพียงแก่บรรณาธิการผู้เดียวโดยไม่ประสงค์เอาผิดกับผู้ประพันธ์ เพราะประสงค์คุกคามก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่บรรณาธิการเพื่อปิดกั้นการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไม่ให้แสดงความคิดเห็นที่มีข้อมูลละเอียดเพียงพอให้ประชาชนได้รับรู้และใช้วิจารณญาณพิจารณาเองได้ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ให้รื้อการพิจารณาไว้ชั่วคราว โดยส่งความเห็นไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

ศาลอาญากรุงเทพใต้ ได้รับคำร้องแล้วจึงหมายส่งสำเนาให้โจทก์และโจทก์ร่วมว่าจะคัดค้านการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดอย่างไรหรือไม่ โดยโจทก์ร่วมและโจทก์ได้ให้คำคัดค้านดังนี้

โจทก์ร่วม (หม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล) ได้ให้คำคัดค้านคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาด ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ สรุปว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาที่จะประวิงคดีเพราะพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ เป็นบทบัญญัติที่ควบคุมสื่อ ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์ให้เสนอข่าวไปด้วยความเป็นจริงบริสุทธิ์ยุติธรรม การเสนอข่าวใด ๆ ที่เป็นความเท็จโดยมีเจตนาใส่ร้าย ป้ายสีให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย จำเลยทั้งสองจึงต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ นอกจากนั้น จำเลยทั้งสองยังมีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๘ ซึ่งจำเลยทั้งสองก็หาได้ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในข้อกฎหมายซึ่งเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาแต่อย่างใดไม่ แสดงให้เห็นว่า จำเลยทั้งสองยอมรับว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองดังกล่าวยังเข้าข่ายความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วย ทั้งนี้ จึงไม่มีเหตุอันใดเลยที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพียงความผิดตามพระราชบัญญัติการพิมพ์เท่านั้น คำร้องของจำเลยทั้งสองดังกล่าวจึงฟังได้ว่า มีเจตนาเพื่อประวิงคดีมิให้ได้รับโทษในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นวันที่ศาลกำหนดนัดฟังคำพิพากษา ประกอบกับจำเลยยังต้องคำพิพากษาของศาลนี้ที่พิพากษาจำคุกจำเลยทั้งสอง ในคดีระหว่าง นายจุรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์ โจทก์ และจำเลยทั้งสองเป็นจำเลย

ในทางพิจารณาจำเลยทั้งสองไม่อาจนำสืบให้ศาลเห็นได้ว่า ข้อความที่จำเลยทั้งสองลงโฆษณาในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันตามพยานหลักฐานที่น่าสืบ เป็นการเสนอข่าวที่เป็นความจริงแต่กลับแสดงให้เห็นว่า การเสนอข่าวดังกล่าวเป็นความเท็จทั้งสิ้น จงใจใส่ร้ายป้ายสีให้ประชาชนหลงเชื่อว่า ขณะโจทก์ร่วมดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย อธิบดีกรมสรรพสามิต และปลัดกระทรวงการคลัง ประพฤติชั่ว ทุจริตประพฤติมิชอบในวงราชการ นอกจากนี้จำเลยทั้งสองยังบังอาจลบหลู่เบื้องสูง ใส่ร้ายบิดาโจทก์ร่วมซึ่งเป็นหม่อมเจ้าเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง โดยมีเจตนาให้ประชาชนเข้าใจผิด ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่ประชาชนเคารพนับถือให้เกิดความเสียหาย การเสนอข่าวดังกล่าวเป็นการไร้จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ กระทำความผิดซ้ำไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย โจทก์ร่วมจึงขอศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ยกคำร้องของจำเลยทั้งสอง และพิพากษาในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ เวลา ๐๕.๐๐ นาฬิกา ตามนัดเดิม

โจทก์ (พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด) ได้ให้คำคัดค้านคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยชี้ขาด ลงวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ สรุปว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ และยังใช้บังคับได้ ทั้งนี้ เพราะมาตรา ๔๘ ดังกล่าว เป็นบทกฎหมายว่าด้วยเรื่องความรับผิดชอบและเอาโทษตัวการซึ่งเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ซึ่งได้กระทำตามกฎหมายอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ มาตรา ๘๓ ซึ่งบัญญัติว่า บุคคลจักต้องได้รับโทษ ทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งกฎหมายอาจกำหนดโทษ หรือเอาโทษแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หรือยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำความผิด หรือลงโทษให้น้อยกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ หรือลงโทษให้มากกว่าตัวการคนอื่น โดยอาศัยฐานะ อาชีพ อายุ ความสัมพันธ์ของผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย การบรรเทาผลร้ายหรือโดยมีเงื่อนไขบางอย่างในการเอาโทษ แก่ผู้กระทำความผิดดังเช่นลักษณะของพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ ของกฎหมายเป็นสำคัญ ซึ่งตามมาตรา ๔๘ นี้ หาใช่เป็นเรื่องที่บรรณาธิการหรือผู้พิมพ์มิได้กระทำความผิด แล้วกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบหรือรับโทษ หากแต่เป็นเรื่องเอาโทษแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นตัวการโดยตรง โดยมีเงื่อนไขการได้ตัวผู้ประพันธ์มาลงโทษก่อน ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์จึงค่อยเอาโทษแก่ผู้พิมพ์หรือ บรรณาธิการ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้เนื่องจากมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ บัญญัติไว้ว่า “บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ และ “ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ ฉะนั้น บรรณาธิการและผู้พิมพ์ จึงต้องรับผิดชอบในหน้าที่การกระทำของตนในการที่จะไม่ให้พิมพ์หรือมีข้อความลงในหนังสือพิมพ์ ที่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิบุคคลซึ่งได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เช่นกันในเรื่องเกียรติยศ ชื่อเสียง ความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นในลักษณะเกินเลยความสุจริต เกินเลยความชอบธรรม เกินเลยการติชม ด้วยความเป็นธรรม หรือตามครรลองคลองธรรม หรือเกินเลยการแจ้งข่าว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ มาตรา ๓๒๘ มาตรา ๓๒๙ และมาตรา ๓๓๐ อันเป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อจำกัดในการใช้เสรีภาพ

ในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอข้อวิจารณ์ของบุคคล ผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา และหากบรรณาธิการหรือผู้พิมพ์ เป็นผู้ประพันธ์เสียเองก็ไม่พ้นการต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นหัวหน้าแห่งการกระทำผิดนั้น

ศาลอาญากรุงเทพใต้ ได้จัดบันทึกในรายงานกระบวนการพิจารณา ลงวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๘ (วันนัดฟังคำพิพากษา) ว่า ระหว่างนัดฟังคำพิพากษานายจำเลยทั้งสองยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ขอให้ส่งคำโต้แย้งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลได้ตรวจสอบแล้วปรากฏว่า ยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔๘ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ จึงให้รอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและให้ส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

นายตุลย์ สิริกุลพิพัฒน์ ผู้ร้อง ได้ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๔๘ ขอให้มีการสืบพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและสภาพสังคมในปัจจุบัน ด้านเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา รวมทั้งการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ จำนวนสี่คน คือ นายเดชอุดม ไกรฤทธิ์ นายมานิจ สุขสมจิตร นายบุญเลิศ ชาญยุทธเดช และนายบรรเจิด สิงคะเนติ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว มีมติให้ผู้ร้องนำพยานทั้งสี่คนที่กล่าวอ้างมาชี้แจงหรือแสดงความคิดเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อความยุติธรรมให้แจ้งพนักงานอัยการและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ ทราบ

ต่อมา ผู้ร้องได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพิ่มเติมสรุปว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา และสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” คดีนี้ผู้ร้องเป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ซึ่งหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวโดยทั่วไปเพื่อการรับรู้ ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นของพลเมือง ตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชน หลักการของศาลยุติธรรมถือว่าสื่อมวลชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะถ้าสื่อมวลชนไม่นำข้อมูล มาเปิดเผยสังคมก็ไม่รับรู้ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การโฆษณา ทั้งบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้บทบาทของคนสังคมเปลี่ยนแปลงตามภารกิจของผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ได้พัฒนาจากบทบาทในการเสนอข่าวมาเสนอความคิดเห็น กระทั่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบอำนาจรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะและประโยชน์ของแผ่นดิน การเสนอข่าวที่พาดพิงถึงบุคคลสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ก็ได้บัญญัติ กำหนดให้เสรีภาพการเสนอข่าวและการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณ แห่งการประกอบวิชาชีพ ซึ่งสื่อมวลชนขานรับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้จัดตั้งสภา การหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้น ทำหน้าที่ตรวจสอบ ควบคุมจริยธรรมวิชาชีพ เป็นการกำกับดูแลโดยใช้ มาตรการลงโทษทางสังคมด้วย ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบ ไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัว ผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์ด้วย”

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดต่อเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์เพราะกรณีที่บรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์ แต่ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการโดยผลของบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ต่อสาธารณะถูกจำกัด ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ กำหนดว่า ผู้ร่วมกระทำความผิด เป็นตัวการ คือ กรณีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่พระราชบัญญัติ

การพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ กำหนดให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องรับผิดชอบตัวการโดยที่การกระทำความคิดไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของบรรณาธิการด้วย นอกจากนี้การใช้บังคับพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ทำให้ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ประชาชนควรได้รับรู้เพราะผู้อ้างว่าเป็นผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องคดีขอให้ลงโทษบรรณาธิการแต่ผู้เดียวโดยไม่ประสงค์เอาผิดกับผู้ประพันธ์ เพราะประสงค์คุกคามก่อให้เกิดความหวาดกลัวแก่บรรณาธิการ เพื่อปิดกั้นการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไม่ให้แสดงความคิดเห็นที่มีข้อมูลละเอียดเพียงพอให้ประชาชนได้รับรู้และใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาเองได้

เมื่อกรณีไม่อาจใช้กฎหมายดังกล่าวบังคับได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่จะได้รับการอภัยโทษที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งและประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ให้มีผลบังคับได้ ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มาตรา ๔๑ บทบัญญัติดังกล่าวจึงบังคับใช้ไม่ได้ ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ แห่งรัฐธรรมนูญ

โจทก์ร่วมยื่นคำร้องคัดค้าน คำร้องของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพิ่มเติมสรุปว่า ข้อกล่าวอ้างของจำเลยทั้งสองดังกล่าวเป็นการกล่าวอ้างลอย ๆ และตีความในข้อกฎหมายเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหาใช่เจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายสูงสุดซึ่งกฎหมายอื่นจะขัดหรือแย้งหาได้ไม่ การที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ บัญญัติให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต้องร่วมรับผิดชอบในฐานะตัวการและในฐานะตัวแทนในกรณีโฆษณาด้วยสิ่งพิมพ์หรือโดยเอกสารอันเป็นความเท็จและมุ่งประสงค์ให้ผู้อ่านเข้าใจว่าข้อความที่กล่าวหาลงในสิ่งพิมพ์เป็นความจริงเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย ผู้เสียหายนั้นก็สามารฟ้องร้องต่อศาลได้ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยทั้งสองขอให้ศาลอาญากรุงเทพได้

รอกการพิจารณาไว้ชั่วคราวโดยขอให้ส่งคดีนี้ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โจทก์ร่วมเห็นว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาประวิงคดี กล่าวคือ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา และสื่อความหมายโดยวิธีอื่น...” เป็นบทบัญญัติที่ให้เสนอข่าวสารโดยเสรี โดยปราศจากการแทรกแซงหรือขู่เข็ญ แต่การเสนอข่าวโฆษณาในสิ่งพิมพ์ ต้องเสนอข่าวด้วยความเป็นจริงหากเสนอข่าวใส่ร้ายป้ายสีให้เกิดความเสียหายผู้เสียหายที่เกิดจากการกระทำของบรรณาธิการและเจ้าของบรรณาธิการซึ่งเป็นนิติบุคคล โจทก์ร่วมก็ย่อมใช้สิทธิตามกระบวนการยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญ การใช้สิทธิต่อศาลยุติธรรม ซึ่งโจทก์ร่วมเห็นว่า หากจำเลยทั้งสองไม่กระทำความผิด ตามฟ้องและกฎหมายตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ จริง ศาลอาญากรุงเทพใต้ก็ต้องพิพากษายกฟ้องแต่ในทางกลับกันหากการกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดต่อกฎหมายและไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญตามที่จำเลยทั้งสองกล่าวอ้างศาลอาญากรุงเทพใต้ก็ต้องพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสอง นอกจากนี้ จำเลยทั้งสองได้ละเมิดโดยลงโฆษณาข้อความในเอกสารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน โดยกล่าวหาใส่ร้ายป้ายสีต่อบุคคลอื่นและบุคคลสำคัญของประเทศจนถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในศาลนี้และศาลอื่นเป็นจำนวนมากและถูกพิพากษาลงโทษแต่ศาลได้ปฎิบัติโทษจำคุกให้รอกการลงโทษไว้ตลอดมา แต่จำเลยทั้งสองก็หาได้หลบจำยังคงเสนอข่าวอันเป็นเท็จ บิดเบือนความเป็นจริง เพื่อมุ่งประสงค์ให้บุคคลอื่นได้รับความเสียหาย โจทก์ร่วมเห็นว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ จึงไม่จำเป็นต้องส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย จำเลยทั้งสองมีเจตนาประวิงคดีมากกว่าโจทก์ร่วมขอคัดค้านคำร้องของจำเลยทั้งสอง ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๕ และขอให้ศาลยกคำร้องของจำเลยทั้งสองเสีย

ต่อมาสำนักงานอัยการสูงสุด โดยนางลัดดาวัลย์ สินธุรักษ์ พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด ได้มีหนังสือที่ อส (สฟอต. ๒) ๐๐๒๐/๒๐๑๐ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เรื่องชี้แจงและแสดงความเห็น ซึ่งได้ชี้แจงแสดงความเห็น ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับประเด็นพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ สรุปได้ดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ เป็นบทบัญญัติรับรองว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา และสื่อความหมาย ซึ่งคำว่า “บุคคล” ย่อมหมายถึงบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ได้แก่ ประชาชน พนักงาน ลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์

และบุคคลในอาชีพอื่นด้วย ซึ่งการจำกัดเสรีภาพจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน กฎหมายดังกล่าว เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ และมาตรา ๓๒๘ ซึ่งห้ามมิให้ผู้ใดแสดงความคิดเห็น พูด เขียน หรือสื่อความหมายในทาง “ใส่ความ” ผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับผิดโดยมีบทกำหนดโทษไว้ ซึ่งก็แล้วแต่ความหนักเบาของการมีส่วนร่วมกระทำผิดในฐานะตัวการ หรือผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๕ มาตรา ๘๖ มาตรา ๘๗ และมาตรา ๘๘ เป็นต้น

ในหลักของความรับผิดนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า “บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้”

ฉะนั้น ในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าว “ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์” ที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์ ได้มีพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ” ซึ่งตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔ “ผู้พิมพ์” หมายถึง บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ “บรรณาธิการ” หมายถึง บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ แก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นใดในหนังสือพิมพ์ จะเห็นได้ว่าทั้งผู้ประพันธ์ ผู้พิมพ์ และบรรณาธิการ เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบทความหรือข้อความที่ลงในหนังสือพิมพ์ หากได้ตัวผู้ประพันธ์และบรรณาธิการแล้ว แต่ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์จึงให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ เพราะผู้พิมพ์ก็คือผู้ซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ ย่อมเกี่ยวข้องกับบทความที่ลงในหนังสือพิมพ์โดยตรงเป็นตัวการอยู่แล้ว มิฉะนั้นแล้วก็จะมีการอ้างบุคคลที่ไม่มีตัวตนเป็นผู้ประพันธ์ตลอดเพื่อให้ผู้พิมพ์พ้นผิด ซึ่งไม่ชอบด้วยเหตุผล

ส่วน “บรรณาธิการ” ย่อมเป็นบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ แก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นใดในหนังสือพิมพ์ อันเป็นตัวการในการกระทำโดยตรงอยู่แล้วเหมือนเช่นผู้พิมพ์

สำหรับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ เป็นบทบัญญัติรับรองเสรีภาพของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์เท่านั้น หากผู้มีเสรีภาพจะเสนอข่าวหรือบทความอันละเมิดต่อเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้อื่นที่มีกฎหมายคุ้มครองเช่นกันได้ไม่ เว้นแต่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๕ ซึ่งบัญญัติว่าการกระทำจะไม่เป็นความผิด หากผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความโดยสุจริตเพื่อความชอบธรรมป้องกันตน หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรมในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่หรือติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำได้ หรือในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทยกเว้นความผิดของผู้พิมพ์โดยมีเงื่อนไขและเป็นกฎหมายที่ให้คุณแก่ผู้พิมพ์ ไม่มีลักษณะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ แต่อย่างใด

คำร้องที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕ ศาลรัฐธรรมนูญได้รับหนังสือจากสำนักงานศาลยุติธรรม ที่ ศย ๐๑๖/๒๖๘๖๑ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๕ เรื่อง ส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย โดยเนื้อหาของคำร้องสรุปได้ว่า นายชวน หลีกภัย โจทก์ในคดีอาญายื่นฟ้อง นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ เป็นจำเลยที่ ๑ และนายสนธิ ลิ้มทองกุล เป็นจำเลยที่ ๒ ต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ในข้อหาหรือความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๕๘ มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๘ และมาตรา ๓๓๒ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ โดยก่อนไต่สวนมูลฟ้องศาลได้อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้องสำหรับจำเลยที่ ๒ ต่อมา ศาลชั้นต้น (ศาลอาญากรุงเทพใต้) พิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ ประกอบพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ลงโทษจำคุก ๔ เดือน ให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์รายวัน รวม ๕ ฉบับ เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ (จำเลยที่ ๑) ผู้ร้อง ยื่นอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นให้ลงโทษปรับ จำเลยที่ ๑ เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง โทษจำคุกของจำเลยที่ ๑ ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี

นายชวน หลีกภัย (โจทก์) ได้ยื่นฎีกา ลงวันที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๕๙ ขอให้ลงโทษจำเลยที่ ๑ หนักขึ้น

นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ (จำเลยที่ ๑) ผู้ร้อง ยื่นฎีกาลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๙ ถัดจากคำพิพากษาของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ และยื่นคำร้องลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ ต่อศาลฎีกา ขอให้ศาลรื้อการพิจารณาและส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ สรุปความได้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญจึงเป็นบทบัญญัติอันใช้บังคับมิได้ ศาลจึงนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบังคับแก่คดีไม่ได้ กล่าวคือ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” คดีนี้ จำเลยที่ ๑ เป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน โดยหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวโดยทั่วไป เพื่อการรับรู้ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นของพลเมือง ตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เป็นผู้ทำหน้าที่สื่อมวลชน ซึ่งหลักการของสำนักงานยุติธรรมถือว่าสื่อมวลชนอยู่ในกระบวนการยุติธรรมด้วย เพราะถ้าสื่อมวลชนไม่นำข้อมูลมาเปิดเผยยังสังคมก็ไม่รับรู้ สื่อมวลชนทำหน้าที่ให้สังคมได้รับรู้ บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์เป็นบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพิมพ์ การโฆษณา “ปัญหาที่ต้องพิจารณา คือ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔๘ บัญญัติว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นตัวการถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการ”

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์ด้วย

บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่จำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เพราะกรณีที่บรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์ แต่ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการด้วยโดยผลของบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะถูกจำกัดเพราะบรรณาธิการจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ประพันธ์ ผู้โฆษณา โดยที่บรรณาธิการไม่ได้เป็นผู้ประพันธ์หรือโฆษณาด้วยแต่อย่างใด ทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๑ กำหนดระวางโทษไว้ว่าผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นตัวการ คือ กรณีความผิดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคล

ตั้งแต่สองคนขึ้นไป แต่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ กำหนดให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ต้องรับผิดชอบด้วยการด้วยโดยที่การกระทำความผิดไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของบรรณาธิการด้วย นอกจากนี้การใช้บังคับพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ทำให้ผู้ทำหน้าที่บรรณาธิการซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน จะเกิดความระแวง ขาดความกล้าหาญอย่างเพียงพอที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงที่ประชาชนควรได้รับรู้ เพราะผู้อ้างเป็นผู้เสียหายจะใช้สิทธิฟ้องคดีขอให้ลงโทษ แต่บรรณาธิการผู้เดียวโดยที่ไม่ประสงค์เอาผิดผู้ประพันธ์ “เพราะประสงค์ก่อให้เกิดความหวาดกลัวเพื่อไม่ให้หนังสือพิมพ์เสนอข้อเท็จจริงได้อย่างมีข้อมูลเพียงพอ”

เมื่อพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ แห่งรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว อาศัยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ขอศาลฎีกาการพิจารณาพิพากษาไว้ชั่วคราว โดยส่งคดีนี้ไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

นายชวน หลีกภัย โฆษก ยื่นคำแก้ฎีกากลางวันที่ ๑๗ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ และวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๕ คัดค้านคำฎีกา และคำร้องของจำเลยที่ ๑ ที่ขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย สรุปความได้ว่า เมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ แล้วจะเห็นได้โดยชัดเจนว่า ไม่มีข้อความตอนใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ แต่อย่างใดทั้งสิ้น ทั้งนี้ เพราะแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ...” ก็ตาม แต่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ก็บัญญัติจำกัดกรอบของการแสดงความคิดเห็นไว้โดยชัดเจนว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อคุ้มครองเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลอื่น”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ที่ได้บัญญัติให้เสรีภาพการเสนอข่าว และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ โดยไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการ แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพซึ่งสื่อมวลชนชานรับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยได้จัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมจริยธรรมแห่งวิชาชีพ อีกทั้งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ยังได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า ผู้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ ได้บัญญัติไว้ว่า สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ย่อมได้รับความคุ้มครอง

การเสนอข่าวแพร่หลายไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิด หรือกระทบต่อเกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้อื่น จะกระทำมิได้ นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ก็ได้บัญญัติไว้ด้วยเช่นกันว่า แม้บุคคลจะมีเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาก็ตาม แต่เสรีภาพดังกล่าว ก็ต้องอยู่ ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้อื่น

ดังนั้น แม้จำเลยที่ ๑ ได้หยิบยกรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ขึ้นมาอ้างว่า จำเลยที่ ๑ มีสิทธิเสรีภาพ ในการเสนอข่าว โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการก็ตามแต่การเสนอข่าวของจำเลยที่ ๑ ก็จะต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดในรัฐธรรมนูญ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ประกอบด้วย มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕

จำเลยที่ ๑ ได้อ้างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ มาในคำร้องฉบับดังกล่าวของจำเลย ที่ ๑ แต่จำเลยที่ ๑ กลับไม่ระบุข้อความ “ภายใต้ข้อจำกัดในรัฐธรรมนูญ” ไว้ด้วย อันเป็นการต่อขาด ให้เห็นถึงเจตนาที่ไม่สุจริตของจำเลยที่ ๑ กล่าวคือ แม้จำเลยที่ ๑ จะอ้างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ มาเพื่อผลประโยชน์แก่รูปคดีของตน แต่ก็ยังบิดเบือนไม่ยอมระบุข้อความที่เป็นสาระสำคัญ ตามที่บัญญัติไว้ ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ดังกล่าวมาข้างต้นอีกด้วย

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ประกอบกับ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๓๔ ดังกล่าวข้างต้น จึงรับฟังได้ว่ารัฐธรรมนูญ แม้จะมีเจตนารมณ์ชัดเจนที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่สื่อมวลชน รวมตลอดถึงบุคคลทั่วไปในการเสนอข่าวหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระก็ตาม แต่การเสนอข่าวต่อ เกียรติยศ ชื่อเสียงของผู้อื่น กล่าวคือ จะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง ของบุคคลอื่น ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะหมิ่นประมาท มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ และพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔๗ นั่นเอง

พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔๗ เป็นกฎหมายพิเศษที่บัญญัติขึ้นเพื่อเอาผิดกับผู้ประพันธ์ หรือบรรณาธิการในกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ที่เป็นการหมิ่นประมาท ไล่ความผู้อื่น เป็นผลให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียง ทั้งนี้โดยข้อความที่หนังสือพิมพ์เสนอข่าว หมิ่นประมาทไล่ความผู้อื่นนั้น ปกติแล้วจะเป็นไปในรูปของการเสนอข่าว โดยไม่ปรากฏว่าใครคือผู้ประพันธ์ หรือแม้แต่บทความในหนังสือพิมพ์ที่มีข้อความหมิ่นประมาทไล่ความผู้อื่น ผู้ประพันธ์ในหนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่แทบทุกฉบับ ไม่เคยใช้นามจริง แต่จะใช้นามแฝงหรือนามปากกาทั้งสิ้น และแม้ว่า ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความ หรือการเสนอข่าว จากหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ จะขอทราบความจริงจาก

บรรณาธิการผู้พิมพ์ หรือผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ดังกล่าวว่า ใครคือผู้ประพันธ์ ก็จะได้รับกาปฏิบัติ
ทุกครั้ง ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ยากและพ้นวิสัยที่ผู้เสียหายจะสามารถดำเนินคดีกับผู้ประพันธ์หรือผู้เขียน
ข้อความดังกล่าวเหล่านั้นได้ เพราะไม่ทราบว่าบุคคลผู้นั้นคือใคร ด้วยเหตุผลดังกล่าวพระราชบัญญัติ
การพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ จึงได้บัญญัติให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ อันเป็นเจตนารมณ์
ของกฎหมายที่สอดคล้องกับความเป็นธรรมอย่างยิ่ง ในอันที่จะป้องกันเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคล
ที่ได้รับคามเสียหายจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ บทบัญญัติดังกล่าวยังได้บัญญัติไว้สอดคล้อง
กับเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะต้องรับ
ผิดในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติ
ให้ต้องรับผิดชอบ เมื่อกระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบ แม้ได้กระทำ
โดยไม่มีเจตนา”

หากไม่มีบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ดังกล่าว ผู้เสียหายที่ถูกหมิ่นประมาทใส่ความ
จากการเสนอข่าวอันเป็นเท็จของหนังสือพิมพ์ หรือจากบทความต่าง ๆ ของผู้ประพันธ์ ซึ่งใช้นามแฝง
ในหนังสือพิมพ์ ก็ไม่อาจนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้แต่อย่างใดทั้งสิ้น อีกทั้งยังเป็นช่องทางให้
หนังสือพิมพ์ที่มีพฤติการณ์ประพฤติผิดจรรยาบรรณ อาศัยช่องโหว่ของกฎหมายเสนอข่าว หรือ
บทความหมิ่นประมาทใส่ความผู้อื่นได้โดยไม่มีคามผิด ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม
และเป็นเรื่องที่ขัดกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้บรรณาธิการ
ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการแม้จะไม่มีเจตนาก็ตาม ก็ยังมีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยแจ้งชัด
ให้ผู้กระทำต้องรับผิดชอบ แม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา เช่น พระราชบัญญัติสุภาษกร แก้ไขเพิ่มเติม
พุทธศักราช ๒๔๘๒ มาตรา ๑๖ บัญญัติไว้ว่า กรณีที่ผู้ยื่นคำขอเสียภาษีไม่ตรงความจริง โดยไม่รู้ว่า
เป็นความเท็จ ผู้กระทำก็มีความผิด ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๐๔ บัญญัติไว้ด้วยเช่นกันว่า
“การทำความผิดลหุโทษ ตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด...” ฯลฯ
 เป็นต้น

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ ได้บัญญัติไว้อีกเช่นกันว่า บุคคลจะไม่ต้องรับโทษทางอาญา
เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่จะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้
ซึ่งบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒

ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้...”

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าขณะที่ผู้ร้อง เป็นบรรณาธิการ ผู้พิมพ์ และผู้โฆษณาหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการ ได้เสนอข่าวหมิ่นประมาทใส่ความโจทก์ และขณะนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ บัญญัติให้ผู้ร้องในฐานะบรรณาธิการผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ ผู้ร้องจึงต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ ดังที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์วินิจฉัย

พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ จึงมิใช่บทบัญญัติที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และมีใช่เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ดังที่ผู้ร้องอ้าง ตรงข้ามกลับเป็นบทบัญญัติที่ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนผู้สุจริตที่ได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง จากการเสนอข่าวหรือบทความของหนังสือพิมพ์ อีกทั้งยังมีเจตนารมณ์สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ในหมวดที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยทุกประการ อีกทั้งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ ได้บังคับใช้จวบจนถึงปัจจุบันเป็นเวลา ๖๔ ปีมาแล้ว อันเป็นช่วงเวลาในประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญประกาศใช้ รวม ๑๖ ฉบับ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ได้บัญญัติข้อความเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕ และนอกจากนี้ศาลยุติธรรมก็ได้เคยวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาข้อกฎหมาย แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ ไว้หลายคดี โดยเฉพาะศาลฎีกายังได้เคยวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายในส่วนนี้ไว้ด้วยเช่นกัน ดังที่ปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๕๙๓/๒๕๒๒ ซึ่งวินิจฉัยว่า “ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ เห็นได้ชัดว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งให้บรรณาธิการเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะตัวการ ในข้อความที่ลงในหนังสือพิมพ์ที่ตนเป็นบรรณาธิการ เมื่อหนังสือพิมพ์ที่จำเลยเป็นบรรณาธิการ ลงข้อความหมิ่นประมาทใส่ความโจทก์...”

ดังนั้น แม้นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ (ผู้ร้อง) ซึ่งเป็นบรรณาธิการผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หนังสือพิมพ์ ผู้จัดการ ไม่ได้เขียนข้อความที่หมิ่นประมาทใส่ความผู้ร้องคัดค้านก็ตาม แต่เมื่อพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ บัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ต้องรับผิดชอบ (แม้จะไม่มีเจตนาก็ตาม) นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ (ผู้ร้อง) จึงต้องรับผิดชอบในฐานะตัวการ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘

ศาลฎีกาพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๓ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่จะใช้บังคับแก่คดีนี้ เมื่อนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ (จำเลยที่ ๑) โต้แย้งว่าบทบัญญัติดังกล่าวต้องด้วยรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๖ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ โดยที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้มาก่อน จึงให้รอการพิจารณาและส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ตรวจสอบคำร้องแล้วมีมติให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๖ ข้อ ๑๒ และให้รับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ เนื่องจากทั้งสองคำร้องมีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยเป็นประเด็นเดียวกันจึงให้รวมพิจารณาวินิจฉัยไว้ด้วยกัน และมีหนังสือแจ้งให้นายชวน หลีกภัย ว่าหากประสงค์จะชี้แจงหรือแสดงความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ศาลรัฐธรรมนูญ ได้ประชุมปรึกษาและรับคำชี้แจงแสดงความคิดเห็นของนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ ผู้ร้อง นายเดชอุดม ไกรฤทธิ นายบุญเลิศ ชาญุทธเดช และนายบรรเจ็ด สิงคะเนติ พร้อมตอบข้อซักถามและรับพยานเอกสาร เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย

นายเดชอุดม ไกรฤทธิ นายกสภานายความ และที่ปรึกษากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ให้ความเห็นโดยสรุปได้ว่า บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาต้องมีความเป็นอิสระคือไม่ตกอยู่ในโทษทางอาญาไปด้วย เมื่อเอกชนถูกละเมิดสิทธิก็สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีในทางแพ่งและดำเนินการตามจรรยาบรรณสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ คนที่เป็นบรรณาธิการไม่ควรจะถูกดำเนินคดีอาญารูปเป็นตัวอย่าง เพราะการเป็นตัวอย่างเท่ากับบังคับให้บรรณาธิการเป็นเจ้าของคอลัมน์ คือเป็นเสมือนหนึ่งว่า บรรณาธิการเป็นคนเขียนบทความเอง ในบางประเทศกองบรรณาธิการไม่ต้องรับผิดชอบต่อข่าวที่เสนอ ในการกระทำความคิดในส่วนที่ถือว่าบรรณาธิการเป็นตัวอย่างเห็นว่า กว้างเกินไปและจะทำให้ความเป็นอิสระน้อยลง หากมีการแก้ไขกฎหมายเรื่องค่าสินไหมทดแทนใหม่ เป็นค่าสินไหมในเชิงค่าปรับเชิงลงโทษ ก็สามารถจะเอาโทษกับหนังสือพิมพ์ได้ เหมือนกับว่าเอาคดีอาญาซึ่งมีโทษปรับมารวมอยู่ในทางแพ่งเป็นสิ่งที่หนังสือพิมพ์กลัวที่สุด

นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันและหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ ให้ความเห็นโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ เป็นกฎหมายที่ล้าหลัง เพราะฉะนั้นประกาศใช้ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นรัฐบาลเผด็จการ ที่ผ่านมาวงการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยได้เรียกร้องให้เลิกกฎหมายฉบับนี้มาหลายครั้ง จนกระทั่งเมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี

๒๕๕๐ สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย มีความเห็นว่า ควรยกเลิกพระราชบัญญัติการพิมพ์ และยกร่างกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นมาเรียกว่า พระราชบัญญัติจดทะเบียนการพิมพ์ แต่จวบจนปัจจุบันก็ยังมีได้มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา มีภาระหน้าที่ที่จะไปตรวจข่าวทุกข่าว เป็นไปไม่ได้ ก็ต้องมีบรรณาธิการหัวหน้าข่าว บรรณาธิการข่าว หรือผู้รับผิดชอบอื่นดูแลเฉพาะเมื่อถูกฟ้องไปขึ้นศาลก็ไม่มีเวลาอยู่แล้ว หรือเวลาเสนอข่าวแล้วพาดพิงถึงผู้ใดให้ได้รับความเสียหาย ก็ต้องไปชี้แจงทำความเข้าใจ บรรเทาความเดือดร้อนให้กับผู้เสียหาย ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพตามมาตรา ๓๕ และในมาตรา ๕๑ ก็กำหนดให้สื่อมวลชนต้องตรวจสอบอำนาจรัฐ สื่อมวลชนต้องเป็นอิสระ ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ความเป็นธรรม และเสนอข่าวตามความเป็นจริงโดยไม่มีอคติ หรือสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้ใด บรรณาธิการไม่สามารถที่จะใช้บังคับ หรือบอกกับคอลัมน์ว่าห้ามเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่สามารถบังคับได้ การที่กฎหมายกำหนดให้บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาต้องรับผิดชอบต่อความเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง การรับผิดชอบต่อความเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องนั้น โดยหลักแล้วคนที่ลงมือกระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับโทษ แต่ความผิดของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยนั้นต้องรับผิดชอบแทนคนเขียนรับผิดชอบแทนนักข่าวจึงเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เพราะว่ามารับผิดแทนจะต้องรับผิดชอบทางแพ่งได้ รับผิดชอบทางปกครองได้ แต่รับผิดชอบต่ออาญาในประเทศไทยที่เจริญแล้วไม่มีการกระทำกัน เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญให้สิทธิเสรีภาพกับประชาชนตามมาตรา ๓๕ แต่กำหนดให้บรรณาธิการต้องมารับผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๕๘ จึงเห็นว่าเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง

นายบุญเลิศ คชายุทธเดช บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์มติชน ให้ความเห็นโดยสรุปได้ว่า ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และก็ให้จำกัดด้วยกฎหมายตามวรรคสอง มาตรา ๕๑ ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชน ไม่ว่าจะแขนงใดทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กิจการหนังสือพิมพ์ ผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าของหรือผู้บังคับบัญชา รัฐธรรมนูญต้องการให้ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนซึ่งเป็นกิจการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข่าวสารของประชาชน การแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐจะต้องมีจริยธรรมคอยกำกับจิตสำนึกของคนทำงานด้านนี้ ประเด็นจึงมีว่าการบริหารกิจการหนังสือพิมพ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ มีพนักงานเป็นร้อยเป็นพันต้องทำงานด้วยความรวดเร็วในทางปฏิบัติ บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณาไม่สามารถจะมากำกับหรือตรวจสอบข่าวแต่ละชิ้นได้ การให้บรรณาธิการมารับผิดทางอาญา โดยถือว่าเป็นเสมือน

ตัวการนั้นไม่เห็นด้วย ซึ่งถ้าจะทำให้เกิดความเป็นธรรม ควรจะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง ไม่ควรที่จะมีโทษจำคุก รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งถือเป็นบุคคลสาธารณะ นอกจากจะมีจริยธรรม คุณธรรมที่จะต้องกำกับดูแลการพูด การใช้อำนาจต่าง ๆ แล้ว สังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจนั้นด้วย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๖ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ฉะนั้นการที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้ ประชาชนต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสื่อมวลชนนั่นเองที่ต้องทำหน้าที่ในการให้ข่าวต่อประชาชน รวมทั้งการตรวจสอบตีพิมพ์การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ โดยเฉพาะบุคคลสาธารณะ

นายบรรเจ็ด สิงคะเนติ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ความเห็นสรุปได้ว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ กำหนดว่า สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้ชัดเจนโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐโดยตรง ในการตรากฎหมายการใช้บังคับกฎหมายและการตีความกฎหมายทั้งปวง ตรงนี้แสดงว่ามีขอบเขตของสิทธิเสรีภาพที่ถูกผูกพันองค์กรทั้งหลาย เพราะฉะนั้นขอบเขตแห่งสิทธิจะต้องดูความหมายขอบเขตสิทธิเสรีภาพมีความผูกพันมีขอบเขตแค่ไหนอย่างไร และผูกพันองค์กรทั้งหลายที่ใช้อำนาจอย่างไร รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มีขอบเขตแค่ไหนพระราชบัญญัติทั้งหลายจะต้องอยู่ในขอบเขตของมาตรา ๓๕ ซึ่งโดยหลักแล้วสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญผูกพันอำนาจรัฐ แต่โดยผลของการที่กฎหมายระดับต่ำกว่าไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ จะต้องอยู่ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ การใช้เสรีภาพอยู่ในกรอบของมาตรา ๓๕ ไม่มีทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ได้ เมื่อใดที่เขาใช้เสรีภาพเกินกรอบตามรัฐธรรมนูญ เมื่อนั้นถึงจะเป็นการละเมิด เป็นหมิ่นประมาท สรุปคือ การใช้สิทธิเสรีภาพอยู่ในกรอบที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง หรือไม่

กรณีการใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ มีโอกาสไปขัดหรือแย้งกับมาตรา ๓๔ ได้ สิทธิของบุคคล ครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง มาตรา ๓๕ เป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข ซึ่งตามวรรคสองกล่าวว่า หากใช้ไปแล้วไปกระทบต่อความมั่นคง

ต่อชื่อเสียงนั้นไม่ได้ เพราะเป็นข้อจำกัดเป็นสิทธิที่มีเงื่อนไข แต่ในขณะที่สิทธิของบุคคลเป็นสิทธิที่ไม่มีเงื่อนไข เพราะฉะนั้นเมื่อสิทธิสองส่วนนี้ขัดกัน ต้องถือว่าสิทธิส่วนบุคคลต้องมาก่อน

การใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ สื่อมวลชนต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของมาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ สรุปได้ว่า โดยนัยความหมายของบทกฎหมายบอกทันทีไม่ได้ว่า มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการใช้ คือ ทำยที่สุดหากทำหน้าที่ในกรอบของวิชาชีพแล้ว แต่ยังคงรับผิคนั้น อาจเป็นการตีความมาตรา ๔๘ ที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ แต่ต้องคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในอีกด้านหนึ่ง ถ้าเขาเสียหายจริงก็น่าจะมีการฟ้องเรียกร้องอะไรต่าง ๆ ได้ มีแนวคิดหลายประเทศที่มองว่า บรรณาธิการไม่ควรที่จะรับผิดชอบทางอาญา แต่มีกรณีเกิดปัญหา คือ การใช้นามปากกาของคอลัมน์นิสต์ ซึ่งไม่สามารถที่จะหาตัวตนของคนรับผิดชอบได้ ตรงนี้จะเป็นปัญหาการตีความ มาตรา ๔๘ จะต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๕ ด้วย ในหลายประเทศที่มีเสรีภาพกว้างขวาง เขาใช้แนวทางที่จะไม่เอาผิดในทางอาญา แต่อาจจะรับผิดชอบในทางแพ่งแทน

ต่อมา นายบัณฑิต ศิริพันธ์ และนายไพบูลย์ โพธิ์น้อย ทนายความของนายชวน หลีกภัย ได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ เรื่อง คัดค้านคำร้องของนายคุณย์ ศิริกุลพิพัฒน์ โดยมีความเช่นเดียวกับคำคัดค้านคำร้องของจำเลยที่ ๑ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ และมีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ก็คงจะต้องหยิบยกปัญหานี้ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ มาช้านานแล้ว คงไม่ปล่อยให้ผู้ร้อง เพิ่งมาร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นคดีนี้ แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ มิใช่เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรมจึงพิจารณาพิพากษาคดี همینประมาท ในคดีที่บรรณาธิการของหนังสือพิมพ์ตกเป็นจำเลย โดยหยิบยกเอาบทบัญญัติของมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ ขึ้นมาปรับใช้บังคับลงโทษแก่จำเลย ผู้เป็นบรรณาธิการมาแล้วนับไม่ถ้วน โดยเฉพาะในขณะที่ปัจจุบันมีคดีที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์หลายฉบับถูกผู้เสียหายฟ้องเป็นจำเลยในคดีอาญาข้อหาหมิ่นประมาท คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลยุติธรรมเป็นจำนวนมากหลายคดี โดยโจทก์ทุกสำนวนต่างก็ขอให้ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยในฐานะบรรณาธิการผู้พิมพ์ และผู้โฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๘ และตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ

มาตรา ๔๘ ทั้งสิ้น ในระหว่างพิจารณาก็ไม่เคยปรากฏว่า จำเลยในคดีใดเลยที่ร้องขอให้ศาลส่งเรื่องให้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ เช่น นายศุภชัย ศิริกุลพิพัฒน์ จำเลยในคดีนี้ พฤติการณ์ของผู้ร้องในคดีนี้ จึงสอดคล้องว่ามีเจตนา ประวิงคดี

ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ จึงมิใช่บทบัญญัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ดังที่จำเลยที่ ๑ อ้างแต่ประการใดทั้งสิ้น

วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ศาลรัฐธรรมนูญ ได้ประชุมปรึกษาและรับฟังคำชี้แจงแสดงความคิดเห็น ของพลตำรวจตรี อรรถชัย เกิดมงคล ผู้บังคับการกองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสันติบาล พันตำรวจโท สุทธิพงษ์ แจ่มอริยวงษ์ รองผู้กำกับการ ฝ่ายอำนวยการ ๔ กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจสันติบาล ในฐานะผู้แทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

พลตำรวจตรี อรรถชัย เกิดมงคล ผู้บังคับการอำนวยการกรมตำรวจสันติบาล มีความเห็น โดยสรุปว่า เห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจาก ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ แม้จะกำหนดว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อ ความหมายที่อื่น ก็ตาม แต่ว่าตามวรรคสองก็สามารถจำกัด สิทธิได้โดยบัญญัติของกฎหมายเพื่อความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือเพื่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ก็อยู่ภายใต้บังคับ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง นี้

นอกจากนี้ มาตรา ๓๕ วรรคสี่บัญญัติให้ ห้ามเจ้าหน้าที่ตรวจเซ็นเซอร์ข่าวหรือบทความ ก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ เมื่อห้ามเจ้าหน้าที่ดำเนินการในกรณีนี้ ความรับผิดชอบในการตรวจ ก็เป็นการรับผิดชอบของบรรณาธิการ ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔ ซึ่งระบุให้บรรณาธิการ เป็นบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ ส่วนมาตรา ๔๑ แม้ว่าจะ ให้เสรีภาพในการเสนอข่าว แต่เขาก็ให้อยู่ในจำกัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งก็ให้จำกัดอยู่แล้วตามมาตรา ๓๔ ของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งยังสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ที่บัญญัติให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการ อันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและได้ลงโทษไว้

พันตำรวจโท สุทธิพงษ์ แจ่มจริยวงศ์ รองผู้กำกับการ ฝ่ายอำนวยการ ๔ กองบังคับการ ตำรวจสันติบาล ให้ความเป็นสรุปได้ว่า บรรณาธิการคือบุคคลที่รับผิดชอบในการจัดทำตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นใดในหนังสือพิมพ์ ดังนั้น บรรณาธิการและผู้พิมพ์ ตามหน้าที่ หรือตามคำนิยามของพระราชบัญญัติการพิมพ์ จะต้องตระหนักและรับผิดชอบต่อหน้าที่ และการกระทำของตนเองอยู่แล้ว ในการที่จะไม่ให้มีการพิมพ์หรือโฆษณาข้อความที่ลงในหนังสือพิมพ์ เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือ ความเป็นอยู่ส่วนตัว ของบุคคลอื่น ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ วรรคสอง และมาตรา ๔๑ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ ถึงมาตรา ๓๓๐ อยู่แล้ว เสรีภาพของหนังสือพิมพ์มีได้ แต่จะต้องไม่ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนตัวของบุคคลอื่นด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตรวจพยานเอกสารและรับฟังพยานบุคคลเสร็จสิ้นแล้วให้รวม คำร้องที่ ๑ และที่ ๒ เข้าด้วยกัน เพราะเป็นประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาวินิจฉัยต่อไปว่าพระราชบัญญัติ การพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

ประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

ข้อกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๖ รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎ หรือ ข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๓๕ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

การสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานีวิทยุกระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์ เพื่อลดรอนสิทธิเสรีภาพ ตามมาตรานี้ จะกระทำมิได้

การให้นำข่าวหรือบทความไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจก่อนนำไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะ การสงครามหรือการรบ แต่ทั้งนี้จะต้องกระทำโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้น ตามความในวรรคสอง

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมาย บัญญัติ

การให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นของเอกชน รัฐจะกระทำ มิได้

มาตรา ๔๑ พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบอาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๒๖๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือ คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีการวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ทันทีในคดีที่ปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษา ของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๕ บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมถึงเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมถึงเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำ เพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

มาตรา ๘๓ ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวละครต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๒๖ ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๒๘ ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“พิมพ์” หมายความว่า ทำให้เป็นตัวหนังสือหรือรูปรอยอย่างใด ๆ โดยการกด หรือการใช้พิมพ์หิน เครื่องกล วิธีเคมี หรือวิธีอื่นใดอันอาจให้เกิดเป็นสิ่งพิมพ์ขึ้นหลายสำเนา

“สิ่งพิมพ์” หมายความว่า สมุด แผ่นกระดาษหรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

“หนังสือพิมพ์” หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกันและออก หรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

“ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์

“ผู้โฆษณา” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดให้สิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขาย เสนอขาย จำหน่าย หรือเสนอจำหน่าย และไม่ว่าการนั้นจะเป็นการให้เปล่าหรือไม่

“บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ แก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์

“เจ้าของหนังสือพิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือพิมพ์

มาตรา ๔๑ หนังสือพิมพ์ใดโฆษณาเรื่องเกี่ยวกับบุคคลใดคลาดเคลื่อนจากความจริง และอาจเกิดความเสียหายแก่บุคคลนั้น บุคคลนั้นอาจแจ้งเป็นหนังสือขอให้บรรณาธิการหนังสือพิมพ์นั้นแก้ไขหรือลงพิมพ์หนังสือซึ่งแก้หรือปฏิเสธเรื่องนั้น การแก้ไขหรือลงพิมพ์หนังสือซึ่งแก้หรือปฏิเสธเรื่องที่ว่านี้จะต้องลงพิมพ์ในฉบับที่จะออกโฆษณาต่อไปจากเวลาที่ได้รับคำขอดังกล่าวแล้ว หรือในฉบับที่ถัดไป

เมื่อใดแก้ไขหรือลงพิมพ์หนังสือซึ่งแก้หรือปฏิเสธเรื่องที่ว่านี้โดยถูกต้องแล้ว สิทธิในการฟ้องของบุคคลผู้ขอแก้ทั้งทางแพ่งและทางอาญาเป็นอันระงับลง

มาตรา ๔๒ ถ้าข้อความที่ให้แก้หรือหนังสือซึ่งแก้หรือปฏิเสธเรื่องตามมาตรา ๔๑ หรือมาตรา ๔๑ นั้นขัดกับกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเป็นการเสียดสี หรือผู้ขอให้แก้มิได้แจ้งชื่อและที่อยู่ของตนให้ชัดเจน บรรณาธิการก็ไม่ต้องแก้ หรือนำลงพิมพ์

มาตรา ๔๓ เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นส่วนตัว

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย

จรรยาบรรณหนังสือพิมพ์

เพื่อให้สถาบันหนังสือพิมพ์ เป็นที่เชื่อถือของประชาชนจึงเห็นสมควรกำหนด จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ หนังสือพิมพ์ขึ้น ดังต่อไปนี้

๑. การส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์เป็นภารกิจอันมีความสำคัญเหนืออื่นใดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

๒. การเสนอข่าว ภาพหรือการแสดงความคิดเห็น ต้องเป็นไปด้วยความสภาพ สุจริต ปราศจากความมุ่งหวังในประโยชน์ส่วนตน หรืออามิสสินจ้างใด ๆ

๓. การเสนอข่าว ต้องเสนอแต่ความจริงพึงละเว้นการต่อเติมเสริมแต่งหากปรากฏว่า ข่าวใดไม่ตรงต่อความจริง ต้องรีบแก้ไขโดยเร็ว

๔. การที่จะให้ได้ข่าว ภาพหรือข้อมูลอย่างใด ๆ มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพ และซื่อสัตย์

๕. ต้องเคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพ ของตน

๖. ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยถือเอาสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาประโยชน์ส่วนตนหรือหมุ่คณะโดยมิชอบ

๗. ต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพหรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

คำวินิจฉัย

จากข้อเท็จจริงตามคำร้องและกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พิจารณามีความเห็นตามลำดับดังนี้

ประการที่หนึ่ง

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ มีบัญญัติไว้เป็น สองวรรค คือ วรรคแรก บัญญัติว่า เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์... ฯลฯ

ส่วนวรรคสอง บัญญัติว่า ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวละคร และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวละครด้วย

ดังนั้น บทบัญญัติในวรรคแรกในข้อความที่ว่า “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาถึงพิมพ์” จึงเป็นข้อความสำคัญของบทบัญญัติทั้งสองวรรค โดยต้องเป็นบทบัญญัติประกอบในวรรคสองด้วย จึงจะทำให้บทบัญญัติแห่งกฎหมายเกิดผลบังคับโดยสมบูรณ์ เมื่อจำเลยร้องโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ในส่วนกรณีของหนังสือพิมพ์ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญรับไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงต้องพิจารณาวินิจฉัยทั้งสองวรรคของมาตรา ๔๘ ประกอบกัน

ประการที่สอง

ตามประเด็นที่ศาลอาญากรุงเทพใต้ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

การพิจารณาแยกพิจารณาได้เป็น ๒ ประเด็นคือ

ประเด็นที่ ๑ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ที่บัญญัติขึ้นใช้บังคับนั้นสอดคล้องเป็นไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวละครหรือผู้ร่วมกระทำผิด หรือไม่

ประเด็นที่ ๒ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

ในประเด็นที่ ๑ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ที่บัญญัติขึ้นใช้บังคับนั้นสอดคล้องเป็นไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยตัวละครหรือผู้ร่วมกระทำผิด หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ บัญญัติความหมายและหน้าที่ของผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการไว้ชัดเจนว่าเป็นผู้รับผิดชอบในการพิมพ์ การผลิต จัดทำ ตรวจสอบ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์หรือสิ่งอื่น (รูปภาพเครื่องหมาย ฯลฯ) ในสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์รวมทั้งเสนอขายจ่ายแจก ดังนั้นบทประพันธ์ บทความ ข้อความ รูปสัญลักษณ์ เครื่องหมายใด ๆ กรณีของสิ่งพิมพ์ ผู้พิมพ์และโฆษณาส่วนในกรณีของหนังสือพิมพ์ ผู้เป็นบรรณาธิการ ต้องเป็นผู้ตรวจ คัดเลือกและรู้เห็นบทประพันธ์ บทความ ฯลฯ แล้วนำมาพิมพ์ลงในสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา หรือบรรณาธิการ จึงถือว่ามีส่วนรู้เห็นและมีเจตนา

ร่วมกระทำ เผยแพร่ และโฆษณา ลงในสิ่งพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์นั้นร่วมกับผู้ประพันธ์ ผู้เขียนบทความ ผู้ทำรูปภาพ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ฯลฯ นั้นด้วย ถ้าการกระทำนั้นมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด จึงถือเป็นตัวการร่วมกันตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ บัญญัติไว้ พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ จึงบัญญัติให้ตัวการร่วมคนใดบ้างที่ต้องรับโทษ หรือยกเว้นโทษ ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งก็มีเหตุผลที่พิจารณาได้ดังนี้

๑. เจตนารมณ์ของมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ

ในการพิจารณาของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๑/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ร้อยตรี เนตร์ พูนวิวัฒน์ ในฐานะกรรมาธิการได้ตอบข้อซักถามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซักถามไว้ว่า “...กฎหมายการพิมพ์ของเราได้แยกผู้พิมพ์และผู้โฆษณาออกเป็นคนละคน ถ้าหากว่าท่านสมาชิกผู้ถืออภิปรายนั้นได้ทราบความหมายในข้อนี้แล้ว ก็อาจจะหายความข้องใจได้ ผู้พิมพ์เราได้บัญญัติไว้ว่า คือบุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ ผู้โฆษณานั้น คือบุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์ และจัดให้สิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายด้วยประการใด ๆ ความผิดแตกต่างกันย่อมมี เช่นนี้นั้นประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งผู้ถืออภิปรายอาจจะยังไม่เข้าใจว่าสิ่งพิมพ์และหนังสือพิมพ์นั้นต่างกันอย่างไร สิ่งพิมพ์นั้นเรารวมทั้งหนังสือพิมพ์ด้วยก็จริง แต่เมื่อกฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศในทีใดว่าสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์แล้ว สิ่งพิมพ์นั้นหมายความว่าหนังสือพิมพ์ที่ออกเป็นเล่มอย่างโนเวล เป็นต้น ในมาตรา ๕๐ วรรคหนึ่ง (มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง) เราพูดถึงสิ่งพิมพ์นอกจากหนังสือพิมพ์ คือหมายความว่าผู้ประพันธ์ที่เป็นเล่มอย่างโนเวล ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วสิ่งพิมพ์นั้นก็ห้ามบรรณาธิการไม่ เพราะฉะนั้นเราจึงเอาโทษแก่ผู้ประพันธ์ เมื่อไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์แล้ว จึงลงโทษผู้พิมพ์ เพราะผู้พิมพ์เป็นผู้ใกล้ชิด ก่อนจะพิมพ์สิ่งใดนั้นจำเป็นต้องตรวจตราเสียให้แน่นอนแล้วจึงพิมพ์ลงไป ในมาตรา ๕๐ วรรคสอง (มาตรา ๔๘ วรรคสอง) นี้แหละพูดถึงหนังสือพิมพ์ ๆ นั้นเราเอาความผิดทั้งบรรณาธิการและผู้ประพันธ์ ต่อเมื่อไม่ได้ตัวทั้งสองนี้เราจึงเอาตัวผู้พิมพ์ เดิมทีนั้นรัฐบาลให้เอาเป็นผู้โฆษณา เราเห็นว่าผู้โฆษณานั้นยังห่างไกลผู้พิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์ออกแล้วจึงโฆษณา จึงเห็นว่าผู้พิมพ์มีความใกล้ชิดกว่า...”

จากการตอบข้อซักถามของ ร้อยตรี เนตร์ พูนวิวัฒน์ ในฐานะกรรมาธิการต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในขณะนั้นอาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มีเจตนารมณ์ที่กำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในการเสนอข่าวไว้เป็นพิเศษในกรณีที่ได้มีการกระทำผิดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ใน

พระราชบัญญัติดังกล่าว เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ ความผิดเกี่ยวกับศาสนา เป็นต้น โดยแยกเป็นกรณีการโฆษณาสิ่งพิมพ์ มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจโฆษณาบทประพันธ์ต้องรับผิดชอบเป็นตัวเอง ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวเอง ส่วนกรณีของหนังสือพิมพ์ มาตรา ๔๘ วรรคสอง บัญญัติให้บรรณาธิการ เป็นตัวการร่วมกับผู้ประพันธ์ แต่ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์บรรณาธิการต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้พิมพ์ในฐานะเป็นตัวการด้วย

คำชี้แจงของกรมการต่อสภาผู้แทนราษฎรดังกล่าวแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ไว้ชัดเจนแล้ว

๒. สำหรับมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ ที่บัญญัติว่า เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุในพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ ผู้ประพันธ์ ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์ต้องรับผิดชอบเป็นตัวเอง ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้อาโทษผู้พิมพ์เป็นตัวเอง ส่วนกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวเอง ถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวเองด้วยนั้น เห็นได้ว่ากฎหมายได้บัญญัติเอาความผิดตัวการร่วมไว้เป็นบางคน ในบางกรณี คือ ในกรณีสิ่งพิมพ์ มาตรา ๔๘ ของพระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจ (เจตนา) ให้โฆษณาสิ่งพิมพ์อันเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นรับผิดชอบเป็นตัวเองแต่ผู้เดียวโดยยกเว้นให้แก่ผู้พิมพ์ซึ่งเป็นตัวการร่วมไม่ต้องรับโทษ แต่หากไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์หรือผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบตัวอย่างเช่น ผู้ประพันธ์เขียนบทความทิ้งไว้มีผู้อื่นลักลอบเอาไปให้ผู้พิมพ์ทำการพิมพ์โฆษณา หรือผู้พิมพ์หยิบเอาไปพิมพ์โฆษณาโดยที่ผู้ประพันธ์มิได้อนุญาตหรือรับรู้ ฯลฯ เป็นต้น กฎหมายก็ไม่ยกเว้นโทษผู้พิมพ์ซึ่งเป็นตัวการร่วมโดยให้อาโทษผู้พิมพ์เป็นตัวเอง

กรณีหนังสือพิมพ์ซึ่งต้องมีบรรณาธิการรับผิดชอบ มาตรา ๔๘ บัญญัติให้ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการร่วมเป็นตัวการรับผิดชอบและรับโทษโดยยกเว้นโทษผู้พิมพ์ซึ่งเป็นตัวการร่วม แต่หากไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ไม่ยกเว้นโทษผู้พิมพ์ โดยให้อาโทษแก่ผู้พิมพ์และบรรณาธิการเป็นตัวการร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าตัวการร่วมตามกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น กระทำความผิดตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ในขณะนั้นว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ต้องร่วมรับผิดชอบและรับโทษในฐานะเป็นตัวการเท่ากัน แต่ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ยกเว้นให้ผู้พิมพ์ซึ่งเป็นตัวการร่วม

ไม่ต้องรับโทษ เป็นการยกประโยชน์ให้กับผู้พิมพ์ เฉพาะในเงื่อนไขกรณีที่ได้ตัวผู้ประพันธ์มารับโทษ อันเป็นกฎหมายที่เป็นคุณแก่ตัวการร่วมในลำดับความสำคัญที่ห่างออกมา

นอกจากนั้นพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๑ ยังบัญญัติไว้ว่า กรณีหนังสือพิมพ์ที่ผู้พิมพ์ และบรรณาธิการที่กระทำความผิดสำเร็จแล้ว หากผู้เสียหายแจ้งให้แก้หรือลงพิมพ์ข้อความปฏิเสธเรื่อง หรือข่าวที่คลาดเคลื่อน ถ้าหนังสือพิมพ์ดังกล่าวได้แก้ หรือลงพิมพ์หนังสือแก้ หรือปฏิเสธเรื่องดังกล่าว ถูกต้องตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้แล้ว สิทธิการฟ้องร้องทางแพ่งและอาญาของผู้เสียหายที่ขอให้แก้ข่าว เป็นอันระงับลง ฯลฯ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้ที่ทำให้ความผิดสำเร็จแล้วเช่นกัน โดยที่กฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นไม่มีบทบัญญัติยกเว้นโทษในกรณีเช่นว่านี้แต่อย่างใด

๓. หลักความรับผิดชอบในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา...” วรรคสอง บัญญัติว่า “การกระทำ โดยเจตนาได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่กระทำให้ผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือ ย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น” และวรรคห้า บัญญัติว่า “การกระทำให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผล อันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”

หลักความรับผิดชอบเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” และมาตรา ๔๒๑ บัญญัติว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะทำให้เกิดเสียหาย แก่บุคคลอื่น ท่านว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมาย” มาตรา ๔๒๒ บัญญัติว่า “ถ้าการฝ่าฝืนบทบังคับ แห่งกฎหมายใดอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้นเป็นผู้ผิด” และ มาตรา ๔๒๓ วรรคแรก บัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือ ทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหาย ใดๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริงแต่หากควรจะได้รู้” เห็นได้ว่า การละเมิดสิทธิเสรีภาพ การใช้สิทธิจนเกินขอบเขตทำให้เกิดการเสียหายต่อบุคคลอื่น การฝ่าฝืน บทบังคับแห่งกฎหมายที่มีไว้เพื่อปกป้อง (สิทธิเสรีภาพ) ผู้อื่น การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลาย

ซึ่งข้อความเท็จเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียง เกียรติคุณ การประกอบอาชีพ (ที่ถูกต้องตามกฎหมาย) ในความเจริญ แม้เจตนา ประมาท หรือควรจะได้รู้ก็ถือว่าเป็นผู้ผิด ต้องชดใช้ค่าสินไหมทั้งสิ้น โดยความรับผิดชอบทางแพ่งในทางละเมิดสิทธิเสรีภาพบุคคลอื่นนั้น แม้เพียงจะทำให้เกิดความเสียหาย ควรจะได้รู้ หรือฝ่าฝืนบทกฎหมายที่คุ้มครองผู้อื่นก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนแล้วว่าเป็นผู้ผิด

ดังนั้น เมื่อบรรณาธิการมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ ในการจัดทำ ตรวจแก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์ ในประการหนึ่งคือให้เป็นไปตาม บทบัญญัติของกฎหมาย มิให้ไปหมิ่นประมาท ละเมิดหรือไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น แม้บรรณาธิการจะอ้างว่า มิได้จัดทำ ตรวจแก้ หรือควบคุมบทประพันธ์ดังกล่าว แต่เมื่อมีการกระทำ อันเป็นการหมิ่นประมาทหรือละเมิดต่อกฎหมายเกิดขึ้น ก็จะนำมาเป็นเหตุยกเว้นให้ไม่ต้องรับผิดชอบ เป็นตัวการร่วมกับผู้ประพันธ์ หรือผู้สื่อข่าวที่เป็นผู้เขียนข่าวอันเป็นผู้ประพันธ์ข้อความของข่าว ในหนังสือพิมพ์นั้นมิได้ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคห้า บัญญัติว่า การกระทำหาความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำ เพื่อป้องกันผลขึ้น โดยเจตนาประสงค์ต่อผลหรือย่อมนឹងเห็นผลที่อาจจะเกิดขึ้นได้นั้นตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคสอง นั้นเอง

สรุปแล้วพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ สอดคล้องเป็นไปตามประมวลกฎหมาย อาญา มาตรา ๘๓ ประกอบมาตรา ๕๕ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคห้า กล่าวคือ โดยผลของ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔ ที่บัญญัติกำหนดหน้าที่ของผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ อันเป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดหน้าที่บุคคลไว้ หากบุคคลนั้นปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่จนเกิดเป็นความผิดร่วมกัน จึงเข้าองค์ประกอบเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดการอ้างหรือปฏิเสธว่า ตนเองไม่ได้ร่วมรู้เห็นการกระทำความผิดย่อมฟังไม่ขึ้น เมื่อกฎหมายบัญญัติเอาโทษตัวการร่วมที่ใกล้ชิด การทำผิดมากที่สุดโดยยกเว้นโทษให้กับตัวการร่วมที่ห่างจากการกระทำผิดบางคนไว้ตามเงื่อนไข จึงเป็น กฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการพิมพ์ที่บัญญัติลำดับความรับผิดชอบและรับโทษของผู้ร่วมกระทำผิดในทาง ที่เป็นคุณภายใต้หลักการของกฎหมายว่าด้วยตัวการหรือผู้ร่วมกระทำผิดทุกประการ ส่วนข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นจริงหากผู้พิมพ์ ผู้โฆษณาและบรรณาธิการปฏิเสธว่าไม่รู้เห็นด้วยเหตุประการใดอันจะทำให้ พ้นจากความรับผิดชอบหรือเป็นเพราะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เช่น ไปต่างประเทศ หรือเจ็บป่วย ฯลฯ เป็นต้น ก็ยังสามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างคำฟ้องต่อศาลยุติธรรมอีกได้

ประเด็นที่ ๒ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๗ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ พิจารณาได้ดังนี้

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ บัญญัติว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณาและการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น อันถือว่าได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพนี้ไว้โดยชัดแจ้ง

แต่ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิ เสรีภาพ ของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

และเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ ที่บัญญัติว่า “สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหาหรือใส่ร้ายหรือแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัว จะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน”

เห็นได้ว่าเป็นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่สอดคล้องกันไปตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิพลเมือง ข้อ ๑๗ ที่กำหนดว่า “บุคคลจะถูกแทรกแซงความเป็นอยู่ส่วนตัวในครอบครัว เคหะสถาน ฯ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้”

ดังนั้นสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคแรก จึงไม่ใช่สิทธิเสรีภาพที่เด็ดขาด แต่เป็นสิทธิเสรีภาพที่ถูกจำกัดได้ตามเงื่อนไข ซึ่งบัญญัติไว้ต่อมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง กล่าวคือ การใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ต้องอยู่ในเงื่อนไขแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๔

ในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๔ ประกอบมาตรา ๓๕ วรรคสอง ได้มีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ บัญญัติความผิดฐานหมิ่นประมาท และกำหนดโทษไว้ด้วยโดยมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๕ และมาตรา ๓๓๐ บัญญัติเป็นข้อยกเว้น

การกระทำที่ไม่ต้องรับผิดชอบและรับโทษตามลำดับไว้ ซึ่งการกระทำในสองมาตรานี้จำเลยต้องเป็นผู้แสดงหลักฐานพยาน นำสืบต่อศาลยุติธรรมเองเพื่อหักล้างคำฟ้อง อันเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม และสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองไว้

อนึ่ง หนังสือพิมพ์มีบุคคลเป็นเจ้าของ เป็นผู้ผลิต ผู้โฆษณา จำหน่าย จ่ายแจก หนังสือพิมพ์ที่ลงบทความข่าวสารให้แก่ประชาชนซึ่งเป็นผู้รับจำหน่ายจ่ายแจกและเป็นผู้บริโภคข่าวสารตามข้อความในหนังสือพิมพ์ ดังนั้นผู้ทำหนังสือพิมพ์จึงเป็นผู้ดำเนินธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง คือ มุ่งผลกำไรเป็นหลัก เมื่อดำเนินธุรกิจเพื่อให้เกิดรายได้ การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์อาจจะต้องอาศัยการพาดหัวข่าว ประพันธ์ข่าว บทความเพื่อดึงดูดให้ประชาชนผู้บริโภคสื่อเกิดความสนใจ และซื้อหาไปบริโภค อีกทั้งยังต้องแข่งขันกับผู้ผลิตสื่อรายอื่น ๆ ด้วย จึงต้องนำกลยุทธ์ วิธีการต่าง ๆ ทุกแนวทางมาใช้เพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่งทางการค้า ดังนั้นในบางครั้งคุณภาพของข้อความในสื่อสิ่งพิมพ์ จึงมักจะถูกเสริมแต่งจนคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนผู้บริโภค ประกอบกับผู้ทำธุรกิจเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์มีความรู้ทางจิตวิทยาอย่างที่ว่าผู้บริโภคต้องการบทความหรือข้อความ ภาพ เรื่อง ฯลฯ ในแนวใด เช่น ตื่นเต้น สร้างปมสำคัญให้ติดตาม หรือการใช้ข้อความในทำนองวิพากษ์วิจารณ์ ประณาม หรือทำนองช่วยเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความโกรธ สะใจ ตื่นเต้น คล้อยตาม หรือเขียนเป็นบทความคอลัมน์เพื่อสร้างชื่อเสียงให้ผู้ประพันธ์ รวมทั้งการโน้มน้าวชักจูงให้มีความเห็นคล้อยตาม หรือแนวร่วม รวมทั้งอ้างว่าความเห็นของตน (ผู้ประพันธ์บทความ) เป็นความเห็นร่วมของมหาชน ปัจจุบันสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์) จำนวนมากที่ผู้ผลิตสื่อไม่ยึดหลักจรรยาบรรณหนังสือพิมพ์มักมีการไขข่าวในลักษณะเกินจริง ผิดข้อเท็จจริง หรือสร้างข่าวเท็จ โดยอ้างชื่อบุคคลลึกลับ หรืออักษรย่อ เป็นผู้ให้ข่าวหรือเป็นผู้กระทำอันเป็นปมนำสงสัยให้คนติดตามข่าวอยู่บ่อยครั้ง จึงเป็นการลงข่าว ไขข่าวที่ไม่เป็นกลาง และไม่อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริงตามความจริง บางกรณีเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น โดยไม่คอยจะยึดมั่นในอุดมการณ์และยึดจรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์อย่างเคร่งครัดและบริสุทธิ์ใจ และเป็นผลให้ถูกฟ้องร้อง ดำเนินคดีอยู่บ่อยครั้ง นอกจากนี้ก็มักใช้ชื่ออ้างว่าเป็นฐานันดร ๔ มีสิทธิเสรีภาพเหนือกว่าบุคคลอื่น อ้างว่าเป็นบทความที่แสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งที่ข้อความบทประพันธ์หรือบทความที่อ้างว่าเป็นการแสดงความคิดเห็น เป็นการใส่คำด่า คำประณาม กล่าวหาอย่างเลื่อนลอยไม่มีหลักฐานพยานยืนยัน อ้างการกระทำของบุคคลที่ตนต้องการด่าว่าเป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์สาธารณะชนเป็นต้น ทั้ง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนว่าการลงบทความนั้นเป็นการละเมิดสิทธิ

เสรีภาพบุคคลอื่น อันเข้าข่ายหมิ่นประมาท ทำให้บุคคลอื่นเสื่อมเสียเกียรติยศ ชื่อเสียง ผู้ที่ได้รับผลกระทบเพราะถูกละเมิด จึงยอมใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญสามารถยกทบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายเพื่อใช้สิทธิทางศาลได้ ซึ่งผู้พิมพ์หรือผู้ประพันธ์และบรรณาธิการก็มีหน้าที่อ้างสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญขึ้นอ้างโต้แย้งในศาล รวมทั้งนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างข้อกล่าวหาหรือคำฟ้องได้เช่นกัน

ดังนั้น การอ้างสิทธิเสรีภาพของตนในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณาว่ามีสิทธิพิเศษเหนือบุคคลธรรมดาทั่วไปเพื่อให้ตรากฎหมายคุ้มครองหรือยกเว้นมิให้ตนถูกฟ้อง โดยที่ผู้เสียหายหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเผยแพร่ไขข่าวไม่มีสิทธิเสรีภาพที่จะได้รับการคุ้มครองหรือยกทบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายเพื่อใช้สิทธิทางศาลได้ ย่อมขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ที่บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองของกฎหมายเท่าเทียมกัน

อย่างไรก็ดีพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๑ ประกอบมาตรา ๔๘ ก็ยังได้บัญญัติเอื้อประโยชน์เป็นข้อยกเว้นโทษให้กับผู้พิมพ์ซึ่งเป็นผู้ร่วมกระทำผิดไว้ในบางกรณีแล้ว ส่วนความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ นั้น หากการกระทำของผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และผู้ประพันธ์ เป็นการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตตามประมวลอาญา มาตรา ๓๒๕ หรือพิสูจน์ข้อที่ถูกละเมิดเป็นความจริงตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓๐ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการ และผู้ประพันธ์ก็ไม่ต้องรับผิดหรือรับโทษตามลำดับ โดยต้องนำสืบต่อศาลให้ปรากฏตามกระบวนการยุติธรรม

เมื่อพิจารณาข้อความในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ที่ว่า “ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดเป็นตัวการ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วย” นั้น เห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง มีเจตนารมณ์ ยกเว้นความรับผิดและรับโทษให้กับผู้พิมพ์ซึ่งเป็นตัวการหรือผู้ร่วมกระทำผิดตามเงื่อนไขที่ว่า เมื่อผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดเช่นมีคนนำบทประพันธ์ของผู้ประพันธ์มาพิมพ์โฆษณาโดยผู้ประพันธ์ไม่อนุญาตหรือไม่รู้ หรือกรณีอื่น เช่นนี้เป็นต้น หรือในเงื่อนไขที่ไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ เช่นไม่รู้ตัวว่าเป็นผู้ใดหรือปกปิด ซ่อนเร้น ปิดบังไว้เพื่อมิให้ผู้ประพันธ์ต้องรับผิด ฯลฯ เป็นต้น อันถือว่าเป็นการกระทำในลักษณะช่วยเหลือผู้กระทำผิด หรือสมคบกันทำผิด (ร่วมกระทำผิด) หรือกระทำผิดเองโดยผู้ประพันธ์

บทความขึ้นเสียเอง หรือโดยอ้างว่าไม่รู้ตัวผู้ประพันธ์หรือไม่แสดงหลักฐานว่ามีตัวผู้ประพันธ์อยู่จริง รวมทั้ง ถิ่นฐาน ที่อยู่ อันสามารถให้ได้ตัวผู้ประพันธ์มารับผิด กรณีดังนี้จึงเป็นเงื่อนไขที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ บัญญัติยกเว้นโทษให้ผู้พิมพ์ เพราะมีหน้าที่ในการจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ รวมถึงเป็นผู้โฆษณาด้วยตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔ อันเป็นตัวการตามบทบังคับของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ จึงมิใช่กฎหมายที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง แต่เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่นและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง

เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่ง แม้แต่ในสหภาพยุโรปศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปก็ได้วินิจฉัยในคดี Radio France VS France ลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๐๓ ว่าบรรณาธิการก็ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการร่วมกับผู้ประพันธ์ โดยไม่ขัดต่ออนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลแห่งสหภาพยุโรป ดังนั้นพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ จึงสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกับประเทศที่เจริญแล้วในยุโรปและสอดคล้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลมิให้ถูกละเมิดโดยการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น อันเป็นไปตามหลักสากลคือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมือง ข้อ ๑๗

พิจารณาแล้วมีความเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ประกอบ มาตรา ๔ เป็นบทบัญญัติที่เป็นไปสอดคล้องตามหลักแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ มาตรา ๕๕ มาตรา ๘๓ มาตรา ๑๒๖ และรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ ทุกประการ ไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตราดังกล่าว ดังนั้น พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ที่บัญญัติให้พนักงานหรือลูกจ้างเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นด้วยนั้น ก็ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ ประกอบพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ มาตรา ๘๓ และมาตรา ๑๒๖ ด้วย

อีกทั้งพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ประกอบมาตรา ๔ ไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ ด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ มาตรา ๔๘ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

พลตำรวจเอก สุวรรณ สุวรรณเวช

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ